

Asarum

Namnet Asarum – 1465 Asrom – 1481 Asrom – 1488 Asaerwä- 1570 Asarom. Sjöborg (1792) menar att namnet kommer från Odens tilltalsnamn As och efterleden rum - plats = Odens plats.

Andra menar att namnet kan härledas till en bonde nämnd Assar som skulle vara en av de första som här röjt plats. Denne Assar skulle vara begravd nordost om landsvägen till Karlshamn – Storelid?

Medan senare tidens ortnamnsforskare härleder förleden as till ås till exempel Klockbacken (som Vambåsa i Skåne). Det skulle alltså peka på höjdsträckningen Klockbacken. Det som talar för detta är den domarring som finns på ett av höjdpartierna (nio resta stenar).

Fornminnen

I Hoka ha man funnit flintknivar, Torsviggas, och här har det också vid orostider funnits försvarsverk uppkastat (bråtar eller större befästningar)

På Storelid finns bautastenar uppresta och där har man funnit flintknivar.

Om Kungskällan (offerkällan) berättar Sjöborg 1792: ” Karl den XI lär har druckit häraf. Den är öfverbyggt och kringgerdad af staket. Varfvid en fattigstake är upställd. Midsommarafon och dag samlas här ansenlig hop folk af flere stånd för att enligt gammalt bruk dricka och offra. Källan kom i anseende af följande händelse En handskmakare Mathias Malm hade en son som i sin barndom var blind. En natt drömmer Malm att han midsommarafon natt skall tvätta sonens ögon med vatten från källan. Detta råd följdes och utgången var lycklig.”

Källan kom i ropet och midsommarafon har människor där infunnit sig för att dricka och två sig.

Notavalla kyrka är en ansenlig klippa sydväst Asarum belägen. Där har man i ofredstider förvarat sina bästa lösören.

Väster om kyrkan är en kulle där man funnit en ansenlig mängd människoben.

I socknen finns med inräknade de som höra till Karlshamn 78 17/24 hemman, bland vilka 11 7/8 äro frälse. På Mieån som löper genom hela socknen flottas timmer till Froarpsand en halv mil från staden dit det köres.

Byar 1792

Tostarp 4 ¼ hemman på 4 särskilda nummer. Ett är posthemman.

Torarp 5 11/24 hemman nr 6 av den äro ¾ frälse.

Rå 5/8 h frälse skatte är väl byggt.

Asarum

Asarum har utom prästgården 8 7/24 h av vilka 5/8 är frälse nr 13. Här är Gästgivaregård. Kockarebol finns intet utom gathus. 3/8 kallas Gustafsborg och äges af brukspatronen och riddaren Duvel i Karlshamn. Här är tvåvånings trähus jämte stor trädgård. Även hör härtill mjöl och siktqvarn och en fiskdamm. 3/8 och 3/16 ägas af handelsman Kraak. Här tillhör ett tvåvånings trähus, ett bränneri, 2 trädgårdar, 3 fiskdammar.

¼ h med träbyggnad av två våningars höjd äges af landsfiskal Gillström. 3/16 tillhör överjägmästaren och saltpetersjuderiinspetören Dankwardt. Härtill hör åt tvåvåningars trähus och fiskdamm.

1/8 äges af fru Malmström. 2 hemmansdelar 1/4h och 7/32 äges af brukspatron Santesson.

1/2h äges af häradshövding Fischerström. 2 hemmansdelar 7/16 och 3/16 h äges af handelsman Lundberg. 7/8 h tillhör handelsman Bergelin. 2 hemmansdelar 3/8h och 3/8 h som är gästgifveri, tillhör tullförvaltare Tribler, härtill hör tvåvåningars trähus, bränneri och en skattlagd kvarn.

Utdrag ur Lantmätaren Gabriel Wickenbergs beskrivning 1793.

Asarum Gästgifveri: består af en ny och vacker träbyggning, 2ne våningar hög, mitt på med brutit tak det öfva Taket med Torf och det nedra med tegel täckte står på en alns hög stenmur. Rödfärgad och blåmålning på Dörrar och fönster karmar. Ingång med förstufvan är mitt på huset mot landsvagen, till venster i förstufvan är en stor sal med tvenne par fönster och en camin eller spisel, gång till 2ne gästkamrar etc.

Laduhusen nödige för gårdsens afvel och kreatur, med portlider och hemlighus. Det förre under tak af halm det sednare af bräder. Söder om står brygg och brännhuset i godt stånd och välbeläget vid Thorarpa bäcken. Tillhörig herr tullförvaltare Tribler som denne ägendom nogon tid bortarrenderat till bonden Iohn Pålsson i Asarum.

1/2h brukas af bränneribolaget i Karlshamn. 5/8 innehas af landskamreren Mützell och härtill hör ett trähus av tvåvåningars höjd med trädgård. En bäck flyter genom gården.

Frostenstorp 5/8 h

Har tvåvåningars trähus och husbehovskvarn. Äges af jägmästare Mützell.

Strömma 1/6 äges af magistraten i Karlshamn som där har pappersbruk, skattlagd mjölkvarn, och stamp – Stampen.

Här är ett svenskt och ett engelskt garfveri, varest även tillverkas saffian och karduan, 3 mjölkvarnar av vilka en har stålvarnsstenar, inrättade till att mala vete, och är även barkstamp. Våningshuset är träbyggnad af två våningar, varvid befinns en stor vacker trädgård med vattenkonst. Vid gården finns jämväl tegelbruk, vilket äges af brukspatron Olof Olsson i Karlshamn.

Nymölla

Häradshövding Fischerström äger här en mjölkvarn med två par stenar och en siktkvarn. Härvid är ett ställe som kallas garfveriet varest finns jämte våningshus af trä, två våningar högt ett garfveri, 2 mjölkvarnar samt en stamp och innehas detta ställe af bränneribolaget i Karlshamn.

Stora Mölle

Här en mjölkvarn som äges af riddaren Duvel.

Ingerdahej 1h

Äges af handelsman Modig som här har tvåvånings trähus.

Dufveryd 5/6 h nr 3.

Horsaryd 1 1/4h nr 2.

Drösebo 3/4h – hit hör Gunnön.

Stilleryd 3 1/12h nr 6.

Skaftesholmen, Björkholmen, Aspeskär äro mindre öar som ha nummer men ej hemmantal.

Munkahus 1/2 h frälse underlagt Karlshamn,

Sternö 1 2/3 h nr2. Och Tubbaryd 1 h underlagt Karlshamn utom dess 1/3h som tillhör handelsman Furmans arfvingar.

Hunnemara 1 1/3 frälse underlagt Karlshamn,

Dala 5/8 frälse 3/4 skatte äges af brukspatron O Olsson.

Sandvik 3/8 frälse tillhör häradshövding Hoffmeister arfvingar.

Tokaryd 5/8 posthemman.

Dalansö 1/3 hemman har tidigare hetat Helvete.

Froarp eller Fröjerup 2 17/24 h på 5 särskilda nummer.

Kopparhammare i Granefors jämte 1/4h och 7/12 tillhör brukspatron N.B. Santesson i Karlshamn. Här ett tvåvånings hus af tegel några små trädgårdar, 2 mjölkvarnar och en sågkvarn. I Sjalva byn äger kronobefallningsman Mützell 1/3 h.

Tararp 2 7/24 nr 3 av dem är 2/3 frälse med husbehovskvarn och äges af brukspatron Olof Olsson.

Nötabråne 5/6, Långasjönäs 3/4 äges af brukspatron Olof Olsson. Tvåvånings trähus, en mjölkvarn, en sågkvarn och ett bränneri på holländskt sätt inrättat.

Elsebråne 1/4h, Elsbrånemåla 1/4h, Björnamåla 1/6h har en sågkvarn.

Hoka 2 1/4 h nr 6 av dem är 1/4 gästgifveri. Till byn hör ock två mjölkvaranar och flere sägar.

Utdrag ur Gabriel Wickenbergs beskrivning 1793:

”Gästgifvaregården är 1/4 h skatte kalladt Jeppa Hoka under 93 tillhörigt Gästgifvaren Olof Michaelsson som denne ägendom sjelf bebor och brukar med eget tienstefolk. Hokadahl Gästgifveri Manhuset består af vacker ny träbyggning en våning hög, på en alns hög stenfoot, rödfärgad med brutit tak öfvara af torf täckt och det nedra af med bräder beklädt ingång är midt på huset åt gården och landsvagen hvarvid en rymlig förstufva som har uppgång till vinsvåning och till wenster en Gästsal med 2ne par fönster stor camin att elda uti genomgång till 2ne gästkamrar som betiena sig af en jernkakelugn etc.

Till höger från förstufvan är krogstufvan. Windsvåningen är oinredd meni project att blifva kammare.

Nordväst ställänga med portlider hvaröfver höslinder samt bredevid hemlighus dett förra med halmtak den sednare med brädetak. Söder står en smedia på 2ne alnars hög stenvmur. Taket med sparr och bräder.

Märckbara bygnader här å orten är Gästgifvaren och bonden Olof Michaelssons mannhus på Jeppa Hoka 2ne våningar högt och väl indelt med stora fönster, höga rum hvaraf nogra äro tapitzerade, äfvenledes har åboen på samma hemman bonden och kyrkiovärden Måns Trulsson en vacker innhus-byggning en våning hög och laduhusen till hemmanet äro uti et väl upbyggt och godt stånd som äfven sägas om Södra Hoka emellan Hokadahl och och Assarum öster ifrån landsvagen vid pass 1/32 mil tillhörigt Herr Hofjunkaren Silfverskiöld.”

$\frac{3}{4}$ äges af hofjunkaren Silfverskiöld och har tvåvånings trähus, trädgård, såg och mjölkvarn samt 6 underlydande torpare.

Elmta $\frac{1}{2}$, Askaremåla $\frac{1}{3}$ h, Grimsmåla $\frac{1}{4}$ h Ihre $\frac{3}{8}$ posthemman har en sågkvarn. Ljungsjömåla $\frac{1}{6}$ h ganska vidlyftiga ägor som sträcka sig pass $\frac{3}{4}$ mil allt omkring gården. Loberget !72 h nr 2, har mjöl och sågkvarn. Hjularemåla $\frac{1}{4}$ posthemman. Dannemark $\frac{3}{8}$ h, Påkamåla $\frac{1}{2}$ h har såg och hubehofsvkvarn. Ringamåla $\frac{1}{2}$ h har husbehofsvkvarn, Gyngamåla $\frac{1}{2}$ h. Svansjömåla $\frac{1}{2}$ h har mjölkvarn. Langeboda $\frac{3}{8}$ h. Humlemåla $\frac{5}{6}$ h. $\frac{9}{8}$ äges af brukspatron Bröms.

Tranemåla $\frac{5}{6}$ h. Abborremåla $\frac{2}{3}$ h har en mjölkvarn. Hofmansbygd $\frac{2}{3}$ h har mjöl- och sågkvarn, laxfiske i Mörrumsån. Letesmåla 1h. Slänsmåla 1h. Öjamåla $\frac{7}{8}$ h har en mjölkvarn. Härnäs $\frac{7}{8}$ h har en mjölkvarn och laxfiske i Mörrumsån. Kullemåla $\frac{2}{3}$ h. Högaböke $\frac{5}{6}$ h. Rumpeboda 1 h. Bengtsboda 1h. Ysnamåla $\frac{1}{2}$ h. Pigeboda $\frac{7}{8}$ h. Knaggelid $\frac{1}{2}$ h har laxfiske i Mörrumsån. Susekull $\frac{3}{8}$ h har en kvarn och laxfiske i Mörrumsån samt äges af Monthans arfvingar.

Jorgöl $\frac{2}{3}$ h. Ämneboda 1 h har en kvarn. Bökemåla $\frac{3}{4}$ h. Ebbarp 1 $\frac{7}{12}$ h nr 2. Trolleboda $\frac{3}{4}$ h Hundsjömåla $\frac{7}{8}$ h nr 2. Bökestugan är ett numrerat gatehus. $\frac{7}{16}$ är väl bebyggt, äges af handelsman Schnitts arfvingar och har en mjölkvarn, valmarsstamp samt laxfiske i Mörrumsån.

Möllegården $\frac{1}{2}$ h frälse skatte, har husbehofsvkvarn. Åkarp $\frac{7}{8}$ h frälse har såg och mjölkvarn samt laxfiske i Mörrumsån äges af kamrerskan Monthan. Boarp $\frac{3}{4}$ h frälse Tillhör kamrer Monthans arfvingar.

Kråkekull $\frac{1}{2}$ h. Öjavad $\frac{5}{8}$ h skatte och $\frac{3}{4}$ frälse till Skönabäck. Monthans arfvinga äga här en såg och mjölkvarn.

Hjortabråne $\frac{3}{8}$ frälse skatte. Danstorp $\frac{2}{3}$ h. Gungvala hör till mellanbygden och består af 5 $\frac{1}{2}$ h nr 6 av dem äro 2 $\frac{7}{8}$ frälse skatte.

Asarums socken sträckte sig från Småland till Östersjön . Bebyggelse uppstod på Asarums åsar vid vattendragen. Längs vattendragen uppstod industrier som kvarnar och sågar. Socknen blev tidigt en betydande industribyggd med koncentration kring Mörrumsån och Mieån. De första industrierna uppstod vid Janneberg och Stampen som hade närhet till Mieån och havet. Genom socknen via Holländarevägen forslades bland annat järn och kanonkulor från Huseby samt timmer, tjära och trä till Bodekull med flera hamnar för export främst till Danmark. Till havs härskade Hansans välde. Genom freden i Roskilde 1658 blev Blekinge svenskt. Hemmanet Bodekull i Asarums socken förvandling till Stadhen Carlshamn var början på en utveckling där staden ideligen inkorporerade nya områden från Asarums socken. (Asarums socken "kramade" om staden från båda sidor – från Boön i söder - Sternö i väster, Körmölegården i norr och Dahla, Hunnemara, Vägga i öster)

Detta skedde genom kungliga beslut om ”stadhens utvidgning”. Karlshamn köpte också mark i Asarums socken, Hunnemara inklusive Vägga. Det innebar att invånarna i dessa områden skattade i Asarums socken, men betalade hyror och arrende till Karlshamns stad. Den sista stora inkorporeringen skedde 1937 då Asarum förlorade 1746 invånare. Redan då fanns det kommunalmän i Asarum som förespråkade en total sammanslagning, något som blev verklighet först 1967.

Före 1881 ingick Ringamåla i Asarums kommun . 1881-1951 utgjorde Ringamåla egen kommun för att 1952 åter uppgå i Asarums kommun.

Trakten är rik på sägner och berättelser fantasieggande, sanna och osanna men spännande.

Grottor har alltid stimulerat fantasin . Här finns namn som Stenpellaskärv i Gungvala, Birger stua i Loberget, Hultboms hall i Emnboda. Det berättas om snapphanar som gömt sig i orostider eller grottmänniskor som dragit sig tillbaka från civilisationen. På Sönagården, numera Sörgården, finns en grotta där man vet att Pampa Johannes (Johannes Jönsson Palmqvist) bodde. Minnet av Pampa Johannes finns i berättartraditionen. Man vet inte varför Johannes drog sig tillbaka i Elsebråneskogarna och levde där som en eremit. Berget kallas för Palmqvistaberget. Ett monument över Johannes finns i Elsebråneskogen. Han byggde det själv av hundratals stenar. Grottan har blivit en sevärdhet. (Ur Asarumsdalen 1973)

Handlarn i ”Fria luften”

Högt uppe på Klocknabacken bodde Bernt Erik eftersom han bodde högt uppe på höjden döptes han av folkhumorn för just Handlarn i fria luften. Bernt Erik hade varit sjöman men på äldre dagar slog han sig på gårdfarihandel. I en låda som han bar på ryggen hade han sina varor och med sin rappa tunga ficka han god hjälp i sina affärer. Så här berättar Bernt Erik sin första mönstring som sjöman:

”Ja haa vatt sjöman onnå min mäjsta ti. Ströis ätte ja hade gautt å läist ga ja me au fösta gangen, å däij haulde pau bli min först å sista röjs, men däij jekk ju bra, ja kom i alla fall nåelund höjlskinnad hem. Däij va sau att däij lau öitt stoåt skepp nere i Karlshamn å lasta brädå å plank som skulle te England, ja jekk å titta pau mens di lasta fartyet å dau fekk ja syn pau kaptenen å ja jekk fram te han å fraute om han behövde möjä folk.

Jasau sae han, du vell te sjöss, men nu haa ja full besättning. Däij känne endast va om du vell gau mä som kajutvakt. Va ska ja jöra fraute ja.

Jo du fau hjälpe te mä varjehanda städa i hutter, hjälpe kocken å passa upp lit här å vaa. Om du ska mä sau fau du skaffe dej frejdebetyg å sau ska du ha föräldrars löv om gau te sjöss få du äij ju omyndi. Jae ordne dä mä dä dära sau nanna da ätte mönstra ja.”

(Ur Asarumsdalen 1973)

Kyrka-präster-skola mm se Lokalhistoria Asarum i arkivförteckningen.

